

U predmetu Boner protiv Ujedinjenog Kraljevstva*,

Evropski sud za ljudska prava, zasedajući shodno članu 43 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu „Konvencija“) i odgovarajućim pravilima Poslovnika Suda A*, kao veće koje čine sledeće sudije:

g. R. Risdal, Predsednik,
g. R. Mekdonald,
g. J. De Mejer,
g-dja E. Palm,
g. J. M. Morenila,
g. F. Bigi,
Ser Džon Frilend,
g. A. B. Baka,
g. J. Makaržik,
a uključujući i g. H. Ptzolda, Vršioca družnosti sekretara Suda,
Nakon većanja bez prisustva javnosti 21. aprila i 21. septembra 1994. godine,

Izriče sledeću presudu, usvojenu zadnje pomenutog datuma:

Napomena Sekretara

* Predmet je zaveden pod br. 30/1993/435/504. Prvi broj se odnosi na mesto koje ovaj predmet zauzima na spisku predmeta prosledjenih Sudu relevantne godine (drugi broj se odnosi na godinu). Poslednja dva broja označavaju mesto na spisku predmeta prosledjenih sudu od njegovog osnivanja i spisku predstavki uložениh Komisiji.

** Poslovnik A se odnosi na sve predmete koji su prosledjeni Sudu pre stupanja na snagu Protokola br. 9, a nakon toga na sve predmete protiv država za koje je Protokol 9 obavezujući. Odnose se na Poslovnik koji je stupio na snagu 1. januara 1983. koji je potom nekoliko puta menjan.

POSTUPAK

1. Predmet je Sudu uputila Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu „Komisija“) 12. jula 1993, a 3. avgusta 1993. vlada Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske, (u daljem tekstu Država) u tromesečnom periodu postavljenom u članu 32 st. 1 i član 47 Konvencije. Predmet je proistekao iz predstavke br. 18711/91) protiv Ujedinjenog Kraljevstva, a predstavku je, po članu 25, Komisiji uložio britanski državljanin g. Antoni Boner 4. aprila 1991.

Komisija se u svom zahtevu pozvala na članove 44 i 48 i na izjavu kojom je Ujedinjeno Kraljevstvo priznalo obaveznu nadležnost Suda (član 46); u svom podnesku Država se pozvala na član 48. Cilj zahteva sastojao se u dobijanju odluke o tome da li predmetne činjenice ukazuju na kršenje obaveza koje je tužena država preuzela po članu 6, stav 3(c) Konvencije.

2. Odgovarajući na pitanje postavljeno shodno pravilu 33, stav 3(d) Poslovnika Suda A, podnosilac predstavke izjavio je da želi da uzme učešće u postupku i imenovao svog advokata koji će ga zastupati (pravilo 30).
3. Dana 23. avgusta 1993, Predsednik Suda je doneo odluku da je u interesu pravde da po ovom predmetu i po predmetu Maksvel protiv Ujedinjenog Kraljevstva sudi isto Veće (pravilo 21, stav 6).

U veće su *ex officio* ušli izabrani sudija britanskog državljanstva, Ser Džon Frilend (član 43 Konvencije), i g. R. Risdal, Predsednik Suda (pravilo 21, stav 3(b)). Dana 25. avgusta u prisustvu Sekretara, Predsednik je žrebom izvukao imena ostalih sedam članova veća, koje su činili g. R. Mekdonald, g. J. De Mejer, g-dja E. Palm, g. J.M. Morenila, g. F. Bigi, g. A.B. Baka i g. J. Makaržik, (član 43 *in fine* Konvencije i pravilo 21 stav 4).

4. Kao predsednik Veća (pravilo 21. st. 5) i, g. Risdal je preko sekretara Suda konsultovao predstavnika vlade Ujedinjenog Kraljevstva. delegata Komisije i advokata podnosioca predstavke . o načinu vođenja postupka (pravila 37, st.1 i 38). U skladu sa nalogom izdatim na osnovu toga, sekretar Suda je primio 31. decembra 1993. podneske podnosioca predstavke, a podneske vlade 10. januara 1994. Dana 5. aprila 1994. Država je dostavila odgovor na zahtev podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje u skladu sa članom 50 Konvencije. Sekretar Komisije je 15. aprila 1994. obavestio Sekretara Suda da delegat Komisije neće podnositi pismene opservacije u vidu odgovora.
5. Shodno odluci Predsednika, javna rasprava je održana u Zgradi ljudskih prava u Strazburu 18. aprila 1994. Prethodno je Sud održao pripremni sastanak.

Pred Sud su izišli:

(a) u ime Države:	
g. I. Kristi, iz Ministarstva inostranih poslova Lord Rodžer od Erlsferi, QC.*	Predstavnik države Advokat (član doma Lordova)
g. R. Rid,	Advokat
g. I. Džamaison	
g. A. Dikson	Savetnici
(b) u ime Komisije	
g. L. Lukaidesa	Delegat
(c) u ime podnosioca predstavke	
g-dja Rae. QC	Advokat
g-dja A. M. Čisholm	Advokat koji nema pravo da nastupa pred sudom

Sud je saslušao argumente g. Lukaidesa, Lorda Rodžera i g-dje Rae, kao i odgovore na pitanja.

¹ QC (Queen's Counsel) - savetnik krune, počasna titula koja se u Britaniji daje uglednim advokatima (prim.prev)

ČINJENICE

1. Predmetne činjenice

6. Podnosilac predstavke, g. Entoni Boner je britanski državljanin rođen 1960. Živi u Glasgou, Škotska.

Dana 14. decembra 1989. tri maskirana čoveka, naoružana puškom opljačkali su poštu u mestu Glen Vildž, Škotska. Tokom pljačke napali su tri službenika pošte i oštetili jedno vozilo.

Nakon istrage, g. Boner i još dvojica su uhapšeni i zadržani u pritvoru. Podnosilac predstavke je optužen za oružanu pljačku i napad na druga lica, za namerno pričinjavanje štete i pucanje iz vatrenog oružja. U periodu između 29. marta i 10. aprila 1990. sudjeno mu je pred Višim sudom u Edinburgu.

7. Podnosiocu predstavke je obezbedjena pravna pomoć (advokat po službenoj dužnosti) za pripremu odbrane i zastupanje pred sudom.

8. Tokom sudjenja svedok optužbe, g-dja G., je ušla u sudnicu pre nego što je na nju bio red da svedoči i razgovarala sa drugooptuženim, protiv koga je postupak obustavljen. Kada je sud pozvao g-dju G, da da svoju izjavu, advokat odbrane je uložio prigovor zbog toga što je ona došla ranije u sudnicu. Sudija je odložio sednicu i naložio tužiocu da ispita ovaj slučaj i utvrdi da li je do istog došlo zbog nemarnosti i propusta pravosudnih organa. Tužilac je obavestio sudiju da nalazi ne ukazuju na propust ili odgovornost predstavnika pravosudnih organa. Advokat podnosioca predstavke nije osporio ovu izjavu tužilaštva. Šta više, on nije ukazao ni na šta čime bi dokazao da je njeno prisustvo u sudnici moglo da utiče na njen iskaz. Sudija je, shodno tome, zaključio da se ispitivanjem g-dje G ne može učiniti povreda postupka. Nalazeći da su zadovoljeni svi relevantni pravni uslovi (vidi stav 17 dole), dozvolio je da g-dja G. svedoči. Potom je advokat podnosioca predstavke imao priliku da unakrsno ispita g.-dju G na okolnosti njenog prisustva u sudnici.

U svom iskazu, g-dja G. je rekla da je podnosilac predstavke bio kod nje kući veče pre oružane pljačke i da joj je pričao o planu da opljačka poštu. Sledećeg jutra on je otišao iz njene kuće i potom se vratio vrlo uznemiren noseći jednu kesu. Pored toga, puška i predmeti ukradeni iz pošte su nadjeni u stanu podnosioca predstavke. Osim toga, još jedan svedok je identifikovao g. Bonera kao jednog od pljačkaša, a izjavu g-dje G je potvrdila njena devetogodišnja ćerka.

9. Porota je donela osudjujuću presudu po svim tačkama optužnice. Uzimajući u obzir da je prethodno osudjivan više puta, sudija je g. Boneru izrekao kaznu od osam godina zatvora.
10. Dana 17. aprila 1990. podnosilac predstavke je preko svog pravnog savetnika podneo obaveštenje o svojoj nameri da uloži žalbu na presudu.

11. G. Boner je dao upustvo novim pravnim zastupnicima (advokatima koji nemaju pravo da zastupaju klijente pred sudom) na osnovu kojeg su oni zamolili drugog advokata za mišljenje o tome kakvi su izgledi da žalba uspe, ka i da sastavi žalbu.
U svom mišljenju od 10. juna 1990. advokat je rekao da je, po njemu, jedini mogući osnov za žalbu pitanje „prihvatljivosti iskaza g-dje G“ i činjenica da je „sudija napravio propust time što je iskoristio svoje diskreciono pravo i dozvolio joj da bude prisutna u sudnici“. Medjutim, takodje je rekao da nema dovoljno informacija na osnovu kojih bi mogao da zasnuje svoje mišljenje ili da uobličii osnovanost žalbe. Obrazlovši to, on je sastavio žalbu po šest osnova, od kojih su se prva dva odnosila na odluku sudije da prihvati iskaz pomenutog svedoka. Pravni zastupnici su podneli najavu žalbe 13. juna 1990.
12. Sve do ovog momenta, sav posao su obavljali advokati po službenoj dužnosti koji su dodeljeni podnosiocu predstavke za prvostepeno sudjenje. Zahtev za odredjivanje branioca po službenoj dužnosti za postupak po žalbi je podnet u maju 1990. Dana 25. jula 1990, Škotski odbor za pravnu pomoć (u daljem tekstu „Odbor“) je tražio od podnosioca predstavke da dostavi mišljenje svog advokata o izgledima za uspeh u predmetu po žalbi. Podnosilac predstavke je dostavio Odboru mišljenje od 10. juna 1990., zajedno sa dodatnim mišljenjem istog advokata od 6. septembra 1990. U ovom drugom mišljenju, advokat je ponovio da se žalba odnosi na pitanje da li je svedočenje g-dje G moglo biti prihvatljivo. Medjutim, on je ponovio da ne raspolaže sa dovoljnim brojem informacija na osnovu kojih bi mogao da proceni meritum žalbe. „Žao mi je što nisam u mogućnosti da odgovorim na fundamentalno pitanje o ovom predmetu“, zaključio je.
13. Dana 27. septembra pravni zastupnici g. Bonera (koji nemaju prava nastupa pred sudom) su u telefonskom razgovoru obavestili Odbor da izabrani advokat ne može da podrži zahtev za pravnu pomoć, kao ni žalbu; oni su se sa ovim mišljenjem složili; pa, shodno tome ne mogu više da zastupaju podnosioca predstavke u ovom predmetu. Izjave koje su dali u telefonskom razgovoru su potom potvrdili u pismu Odboru od 2. novembra 1990.
14. Odbor je obavestio pravne zastupnike g. Bonera da je zahtev za dodeljivanje pravne pomoći odbijen, zbog toga što je takav zahtev morao biti u skladu sa relevantnim zakonom (vidi stav 26 dole), da nije bilo dovoljno osnova za pokretanje žalbenog postupka, kao i da nije bilo razumnih razloga da mu se obezbedi pravna pomoć. U pismu od 11. decembra 1990. podnosiocu predstavke Odbor je dodao da ne postoji osnov za žalbu. Uprkos savetima pravnih zastupnika i advokata g. Boner je odlučio da ostane pri žalbi.
15. Podnosilac predstavke je bez ikakvog poznavanja postupka i bez ičije stručne pomoći izišao sam pred Viši apelacioni sud u Edinburgu 24. januara 1991. Državu je zastupao pravobranilac. U zapisniku nije zabeleženo da je sud tražio od pravobranioca Države da se obrati sudu.
16. Apelacioni sud je razmotrao žalbu po dva osnova koja se odnose na davanje iskaza g-dje G, i zaključio da je žalba neosnovana i da je sudija u ovom predmetu postupio pravilno. Pošto podnosilac predstavke nije obrazložio preostale tačke uložene žalbe, sud iste nije ni razmatrao. Medjutim, sud je razmatrao druga pitanja koja je pokrenuo podnosilac predstavke i zaključio „da je jasno da nije bilo propusta u primeni prava u ovom predmetu“. Žalba je jednoglasno odbijena.

II. Relevantno domaće pravo i praksa

A. Prisustvo svedoka u sudnici

17. Shodno škotskom zakonu, svedok koji je bio prisutan u sudnici bez dozvole sudije ili saglasnosti druge strane u postupku može da svedoči pod uslovom da „sud smatra da prisustvo svedoka u sudnici nije rezultat nemara ili namere da se poćini nezakonita radnja, i pod uslovom da vodjenje postupka za vreme njegovog pristustva u sudnici neće uticati na davanje njegovog iskaza niti instruisati svedoka u njegovom iskazu, odnosno da se njegovim ispitivanjem neće učiniti povreda postupka (odeljak 140 Zakona o krivićnom postupku Škotske iz 1975. (u daljem tekstu „Zakon iz 1975“).

B. Źalba u krivićnom postupku

18. Dole navedeni podaci se odnose samo na postupak shodno kojem se sudjenje vodi po optuŹnici pred sudijom i porotom.
19. Lice koje je u Škotskoj optuŹeno za krivićno delo ima zakonom zagarantovano i automatsko pravo na Źalbu (odeljak 228(2) Zakona iz 1975.). Takvo lice nema obavezu da traŹi dozvolu za pokretanje Źalbenog postupka.
20. U Źalbi svako lice ima pravo da traŹi od suda da preispita navodne propuste u sprovođenju postupka u kome je osuđen (odeljak 228 (2) Zakona iz 1975). Zakon ne definiše „propust u sprovođenju postupka“, ali taj izraz opisuje situacije kao na primer kada sudija da pogrešne smernice u postupku ili donese pogrešnu odluku o prihvatljivosti dokaza, ili ako se utvrdi povreda prirodne pravde. U svakoj Źalbi potrebno je pismeno ukazati na prirodu navodnog propusta ili manjkavosti u sprovođenju postupka. Źalba se mora uložiti u roku od osam nedelja od dana izricanja presude (odeljak 233(3) Zakona iz 1975.
21. O Źalbi odlučuje veće od najmanje tri sudije. Na raspravi o Źalbi, podnosilac predstavlke ili njegov advokat, ako ga ima, daje predloge i dokaze na kojima zasniva svoju Źalbu. Podnosioci Źalbe koji nemaju pravnog zastupnika nemaju obavezu da se usmeno obraćaju sudu: međjutim oni imaju pravo da proćitaju materijale koji su pripremili ili pribavili.

Na sudjenima za krivićna dela državu uvek zastupa pravobranilac čija je duŹnost da nastupa u interesu javnosti, da ne predlaŹe ili potvrđjuje pogrešne ili nezakonite odluke. Shodno tome, on će se obratiti sudu samo na zahtev sudije ili ako je potrebno da ukaŹe na neko pitanje koje je relevantno za Źalbeni postupak, bez obzira da li je isto povoljno ili ne za optuŹbu.

22. Sud ima pravo da odbije Źalbu i da potvrdi presudu; da preinaći presudu tako što će je izmeniti; ili da predmet vrati prvostepenom sudu radi ponovnog odlučivanja (vidi odeljak 254 Zakona iz 1975).
23. Advokati u Škotskoj imaju javnu funkciju koja pretpostavlja više obaveza, izmeđju ostalog i obavezu da ne prihvataju instrukcije ili deluju u okolnostima ako je po njihovom stručnom mišljenju predmet oćigledno neosnovan, čak i ako je klijent spreman da plati njihove usluge zastupanja.

U osnovi, ovo pravilo profesionalnog ponašanja je prihvaćeno sa ciljem da advokati ne oduzimaju vreme sudu izlažući argumente za koje i sami znaju da nisu osnovani.

C. Pravna pomoć po žalbi u krivičnom postupku

24. Škotski odbor za pravnu pomoć je nezavisno telo koje upravlja institucijom pravne pomoći i čije članove bira Državni sekretar Škotske iz redova advokata sa pravom zastupanja pred sudom, advokata koji nemaju pravo da nastupaju pred sudom i drugih uglednih lica koja imaju iskustva u radu sudova.
25. U slučaju osudjujuće presude, usluge advokata po službenoj dužnosti koji su pružili pravnu pomoć tokom sudjenja po optužnici se mogu produžiti tako da isti pruže savet po pitanju žalbe. Pored toga, može se tražiti i mišljenje o osnovanosti žalbe od advokata koji je u tom predmetu zastupao stranku pred sudom.

Prema posebnim odredbama zakona, besplatna pravna pomoć se može odobriti za pripremu obaveštenja o nameri da će lice podneti žalbu na presudu, i ako je potrebno za pribavljanje mišljenja advokata koji ima pravo da nastupa pred sudom o izgledima takve žalbe, kao i za sastavljanje i podnošenje žalbe.

26. Ukoliko se traži pravna pomoć koja je izvan navedenih usluga, potrebno je da se advokat (koji nema prava da nastupa pred sudom) obrati Odboru za pravnu pomoć. On mora navesti da je spreman da učestvuje u žalbenom postupku kao i da pruži argumente u prilog osnovanosti žalbe kao i razloge zbog kojih veruje da su osnove za žalbu dovoljne i da je potrebno dodetliti besplatnu pravnu pomoć.

Ovakav zahtev će se odobriti ako Odbor zaključi da podnosilac žalbe ispunjava finansijske uslove za dodelu besplatne pravne pomoći i da „ postoje jasni osnovi za pokretanje žalbenog postupka, kao i da je opravdano u datim okolnostima da se istom obezbedi takva pravna pomoć“ (Zakon o pravnoj pomoći iz 1986, odeljak 25(2)).

27. Odbor donosi svoju odluku na osnovu dokumenata koja su mu dostavljena, a koja obično uključuju obaveštenje o žalbi, instrukcije koje je sudija (u tom predmetu) dao članovima porote i izveštaj sudije o predmetu. Odbor takodje uzima u obzir i mišljenje advokata.
28. Iako zakon ne predviđa formalno preispitivanje odluke, Odbor će, ako se to od njega traži ponovo razmotriti zahtev koji je odbijen. U tom slučaju zahtev se prosledjuje nezavisnom izvestiocu koji nije učestvovao u donošenju odluke Odbora i koji će izvestiti o osnovanosti zahteva. Inače, odluke Odbora podležu uobičajenoj sudskoj reviziji.
29. Ako podnosilac žalbe nastavi sa postupkom bez pravnog zastupnika, a sud zaključi, *prima facie*, da je njegova žalba osnovna i da je u interesu pravde da ga zastupa advokat, rasparava se mora bez odlaganja odložiti, a sud će dati preporuku da se preispita odluka Odbora za dodele besplatne pravne pomoći.
30. Praksa suda po ovom pitanju je ozvaničena nakon presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Granger protiv Velike Britanije od 28. marta 1990. (Serija A br. 174), a na osnovu Upustva o praksi koje je predsednik Vrhovnog

suda (*Lord Justice General*) prosledio svim predsednicima i sekretarima Apelacionih sudova 4. decembra 1990.

„U svim slučajevima kada je odbijen zahtev za besplatnu pravnu pomoć podnosioca žalbe na presudu, a kad sud smatra da *prima facie* postoje opravdani i dovoljni osnovi za ulaganje žalbe i ako je u interesu pravde da podnosioca žalbe zastupa advokat, sud će raspravu odložiti i dati preporuku da se odluka o odbijanju besplatne pravne pomoći preispita.“

31. Kada sud da takvu preporuku, besplatna pravna pomoć se automatski dodeljuje. U tom cilju, Pravilnik o radu Škotskog odbora za pravnu pomoć u stavu 6.12 kaže:
- „U tom slučaju Viši sud će se obratiti Odboru pismom koje će sadržati detaljne informacije o predmetu, kao i razloge za zahtev da se odluka o odbijanju besplatne pravne pomoći preispita“. „Ako se od nas traži da preispitamo odluku u takvim okolnostima, onda će zahtev biti automatski odobren i neće biti potrebe da isti razmatra izvestilac ili advokat Odbora, već će biti prosledjen pomoćniku direktora koji će preduzeti odgovarajuće mere.“

POSTUPAK PRED KOMISIJOM

32. G. Boner je podneo predstavku Komisiji 4. aprila 1991. Pozvao se na član 6, stav 3 Konvencije, tvrdeći da mu nije obezbedjena besplatna pravna pomoć.
33. Komisija je 9. decembra 1992. proglasila predstavku br. 18711/91 prihvatljivom. U svom izveštaju od 4. maja 1993.(član 31), Komisija je odlučila, sa sedamnaest glasova prema dva, da je došlo do kršenja člana 6 stav 3 (c) Konvencije.

Kompletan tekst mišljenja Komisije i izdvojenog mišljenja iz izveštaja se može naći u aneksu na ovu presudu*

*Napomena sekretara: Iz praktičnih razloga ovaj aneks je objavljen samo uz štampano izdanje presude (Tom 300-B Serija A Izdanja suda), a izveštaj Komisije se može dobiti u Sekretarijatu suda

ZAVRŠNI PREDLOZI SUDU

34. Na raspravi 18. aprila 1993. podnosilac predstavke je predložio Sudu:
- „da zaključi da su podnosiocu predstavke povredjena prava iz člana 6, stav 3(c) i da bi mu trebalo odrediti pravično zadovoljenje u smislu člana 50 u iznosu koji Sud smatra odgovarajućim.“

Predstavnici Države su sa svoje strane tražili od suda da zaključi da nije bilo povrede prava po članu 6 stav 3(c).

PRAVO

I NAVODNA POVREDA ČLANA 6 STAV 3 (c) KONVENCIJE

35. Podnosilac predstavke koji je osuđen na osam godina zatvora se žalio da mu je uskraćeno pravo na besplatnu pravnu pomoć u žalbenom postupku protiv osudjujuće presude što je u suprotnosti sa članom 6, stav 3(c) koji glasi:

„3. Svako ko je optužen za krivično delo ima sledeća minimalna prava:

.....

- (d) da se brani lično ili putem branioca koga sam izabere ili, ako nema dovoljno sredstava da plati za pravnu pomoć, da ovu pomoć dobije besplatno kada interesi pravde to zahtevaju;

...“

Komisija je prihvatila ovaj argument, ali je isti vlada osporila.

36. U članu 6 stav 2(c) predviđena su dva uslova u pogledu prava optuženog na besplatnu pravnu pomoć. Prvi uslov „ako nema dovoljno sredstava da plati pravnu pomoć“ u ovom slučaju nije sporan. Stoga, jedino o čemu Sud treba da odluči jeste da li „interesi pravde“ zahtevaju da se podnosiocu predstavke odobri besplatna pravna pomoć.
37. S tim u vezi, Sud je ponovio da način na koji apelacioni i kasacioni sudovi treba da primenjuju član 6 stav 3 (c) zavisi od specifičnih odlika postupka u pitanju; mora se uzeti u obzir celokupan postupak pred nacionalnim sudovima, kao i uloga apelacionih i kasacionih sudova u toj zemlji (vidi, *inter alia*, presudu u predmetu Monel i Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 2. marta 1987., Serija A, str. 22, stav 56).
38. Prema škotskom žalbenom postupku, sva lica imaju pravo na žalbu. Nije potrebno pribaviti nikakvu posebnu dozvolu u tom smislu (vidi stav 19 gore). Vrhovni apelacioni sud ima široku nadležnost da odlučuje po žalbama (vidi stav 22 gore). Postupak nije ograničen na specifične okolnosti; svaki slučaj navodne povrede pravde se može osporavati pred sudom (vidi stav 20 gore). Takav postupak podrazumeva sudsku raspravu na kojoj je država zastupljena (vidi stav 21 gore).

Medjutim, besplatna pravna pomoć se ne mora dodeliti svakom podnosiocu žalbe koji ispunjava finansijske uslove. Nezavisno telo (Škotski odbor za pravnu pomoć) odlučuje na osnovu podataka iz predmeta o tome da li postoji dovoljno osnova za pokretanje žalbenog postupka i da li je u interesu pravde da podnosilac žalbe bude zastupljen od strane branioca po službenoj dužnosti (vidi stavove 24 i 29 gore)

39. Prema mišljenju podnosioca predstavke i Komisije, interesi pravde su nalagali da g. Boner ima besplatnu pravnu pomoć na raspravi po njegovoj žalbi 24. januara 1991. pred Vrhovnim apelacionim sudom. Pozvali su se na presudu u predmetu Granger kada je Sud utvrdio povredu prava po ovom osnovu i zaključili da postoji velika sličnost između predmeta Granger i ovog predmeta.
40. Predstavnici države su tvrdili da postoji razlika između dva slučaja. Po njihovim argumentima, apelacioni sud je u predmetu Granger, nakon što je saslušao predloge podnosioca predstavke odlučio da postoji suštinsko pitanje koje zahteva da bude dodatno razmotreno. Od pravobranioca se tražilo da dugačko i detaljno obrazloži argumente što podnosilac žalbe nije razumeo, pa i nije na mogao da odgovori na njih. Po mišljenju države nijedna od ovih odlika se ne može naći u ovom predmetu.

Predstavnici države su također konstantovali da podnosilac predstavke nije bio u obavezi da se usmeno obrati Sudu, kao i da pravobranilac nije izneo svoje predloge.

Osim toga, g. Boner nije našao branioca koji bi bio voljan da ga zastupa zbog etičkih pravila koji nalažu da advokati ne nastupaju u ime podnosioca žalbe ako smatraju da ne postoje dovoljne osnove za pokretanje žalbenog postupka. (vidi stav 23 gore).

Dalje, nakon presude u predmetu Granger usvojena je nova zaštitna mera. Upustvo o praksi koje je izdao Predsednik Vrhovnog suda (Lord Justice General) 4. decembra 1990. uzeto skupa sa praksom Škotskog odbora za pravnu pomoć (vidi stavove 30 i 31 gore), predviđa da u predmetu po žalbi u kome nije odobrena besplatna pravna pomoć, takva pomoć se može automatski odobriti ako sud zaključi, *prima facie*, da je podnosilac žalbe pružio dovoljno dokaza o osnovanosti žalbe, kao i da je u interesu pravde da ga branilac zastupa pred sudom. Shodno tome, prema novom sistemu, od trenutka kada postane jasno da je podnosilac predstavke pružio takve dokaze, apelacioni sud je dužan da prekine raspravu i omogući podnosiocu žalbe da angažuje branioca, odnosno da dobije besplatnu pravnu pomoć. Na ovaj način onemogućava se ponavljanje nepravdičnosti kao što je utvrđeno u slučaju Granger.

41. Sud je konstatovao, na šta su ukazali i predstavnici države, da postoje razlike između ova dva predmeta. Pored toga, uvođenje nove prakse koja je povoljnija za podnosioca žalbe koji nema pravnog zastupnika predstavlja, bez sumnje, pozitivan pomak.

Sa stručnog stanovišta, ovaj slučaj možda i nije bio posebno kompleksan. Ipak, potrebno je imati određeno iskustvo i veštinu da bi u žalbenom postupku osporili odluku prvostepenog suda (vidi stav 8 gore). To što je g. Boner bio sposoban da razume osnove za žalbu, kao i to što branilac nije bio spreman da ga zastupa (vidi stav 40 gore) ne menja činjenicu da bez stručne pomoći on nije mogao da se kompetentno obraća sudu, pa time ni da se efikasno brani. (vidi, *mutatis mutandi*, presudu u predmetu Pakeli protiv Nemačke od 25. aprila 1983. Serija A, str. 18, stav 38).

Kao što je rečeno, apelacioni sud je imao široku nadležnost da odbaci žalbu, a njegova odluka je bila konačna. Međutim još je relevantnije to što je podnosilac predstavke bio osuđen na osam godina zatvora. Stoga je ovo pitanje za g. Bonera bilo od izuzetnog značaja.

42. Predstavnici države su smatrali da ukoliko bi Sud utvrdio povredu prava u ovom slučaju, bi za posledicu moglo da ima ukidanje automatskog prava na žalbu, čime bi se umanjila prava lica kojima je izrečena presuda.
43. Zadatak suda nije da ukazuje na mere koje bi nacionalne sudske vlasti trebalo da preduzmu kako bi njihov sistem žalbenog postupka zadovoljio uslove iz člana 6. Zadatak suda je samo da utvrdi da li sistem koji su nacionalne vlasti primenile na ovaj predmet može da dovede do rezultata koji su, u predmetima po kojima on sudi, konsistentni sa uslovima iz člana 6 (vidi, *inter alia*, presudu u predmetu Kvaranta protiv Švajcarske od 24. maja 1991, Serija A br. 205, str.15, stav 30).

Situaciji kao što je ova, koja povlači strogu kaznu, a u kojoj podnosilac žalbe brani samog sebe bez pravne pomoći pred najvišom instancom apelacionog suda nije u skladu sa uslovima iz člana 6.

44. Imajući u vidu prirodu postupka, široka ovlašćenja višeg suda, ograničenu sposobnost podnosioca žalbe koji nema stručnu pravnu pomoć da iznese svoje argumente i, iznad svega, značaj predmeta s obzirom na visinu kazne, Sud smatra da su interesi pravde zahtevali da se podnosiocu žalbe dodeli advokat po službenoj dužnosti koji bi ga zastupao u postupku po žalbi.

U zaključku, povredjen je stav 3 (c) člana 6.

II PRIMENA ČLANA 50 KONVENCIJE

45. U članu 50 Konvencije se kaže:

„ Ako Sud nadje da je odluka ili mera koju je donela nadležna sudska vlast ili bilo koja druga vlast Visoke strane ugovornice u celosti ili delimično protivna obavezama koje proističu iz ...Konvencije, i ako unutrašnje pravo strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu za posledice ove odluke ili mere, Sud će, ako je potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci“.

Shodno ovoj odredbi g. Boner je tražio odštetu na ime nematerijalne štete u iznosu koji Sud utvrdi. Prema predlogu podnosioca predstavke takva odšteta bi trebalo da bude „ nakanada za duševne bolove“ zbog toga što mu nije odobrena besplatna pravna pomoć,

46. Sud se složio sa Državom da je na ovaj način naneta nematerijalna šteta dovoljno nadoknadjenja odlukom da je prekršen član 6 Konvencije.

47. G. Boner je takdje tražio naknadu sudskih i drugih troškova koje je imao u postupku pred insitucijama Konvencije, a koje je procenio na 10.955.22 funti sterlinga.

Predstavnik države se suprostavio načinu na koji je podnosilac predstavke procenio ove troškove i izdatke i rekao da će prihvatiti iznos od ukupno 7.500,28 funti sterlinga (uključujući i porez na dodatnu vrednost). Predstavnica podnosioca predstavke je rekla da je dobila upustva da ne insistira na ovom aspektu zahteva.

48. Sud je odlučio da se podnosiocu predstavke isplati potonji iznos, umanjen za 16.275.79 francuskih franaka koji su već isplaćeni na ime pravne pomoći.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. Smatra da je član 6, stav 3 (c) Konvencije povredjen;
2. Smatra u pogledu zahteva za naknadu nematerijalne štete da ova presuda, sama po sebi, predstavlja dovoljno pravično zadovoljenje shodno članu 50 Konvencije;

3. Smatra da tužena država treba da isplati podnosiocu predstavke na ime sudskih troškova i drugih izdataka iznos od 7.500, 28 funti sterlinga (sedam hiljada petsto funti i dvadeset osam penija) umanjen za 16.275.79 francuskih franaka (šesnaest hiljada dve stotine sedamdeset pet francuskih franaka i sedamdeset devet santima) koji će biti pretvoreni u funte sterlinga po zvaničnom kursu koji je važio na dan izricanja ove presude;
4. Odbacuje ostale zahteve za pravično zadovoljenje.

Presuda je sastavljena na engleskom i francuskom, a izrečena je na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava, Strazbur, dana 28. oktobra 1994.

Rolv RISDAL s.r. Predsednik

Herber PETZOLD s.r. Vršilac dužnosti sekretara